

VAKKENINTEGRATIE BIJ WERELDORIENTATIE

WEL OF NIET?

Vakkenintegratie, geïntegreerd onderwijs en thematisch onderwijs. De roep om andere vormen van onderwijs lijkt misschien nieuw, maar stamt al uit een ver verleden. Al in het begin van de twintigste eeuw waren er scholen in de VS die experimenteerden met geïntegreerd en vak-overstijgend onderwijs. Niets nieuws onder de zon zou men zeggen. In Nederland speelt deze discussie ook al tijden, zowel in het basis- als het voortgezet onderwijs. Hernieuwd kwam deze discussie op de agenda na het verschijnen van het eindadvies Onderwijs2032 onder leiding van Paul Schnabel.

BEGRIPSVERWARRING

Met vakkenintegratie etc wordt meestal hetzelfde bedoeld, maar in hoeverre zijn deze begrippen gelijk aan elkaar? In de basis is de term vakkenintegratie gelijk aan geïntegreerd onderwijs. Daarbij gaat het om twee of meer vakken die op een bepaalde manier met elkaar in verband worden gebracht en in samenhang worden aangeboden.

Thematisch onderwijs kan geïntegreerd en vakoverstijgend zijn, maar dat hoeft niet. Thematisch onderwijs gaat over een thema. Dit kan ook een thema binnen een vak zijn. In dit artikel zal de term vakkenintegratie worden gebruikt. Met vakkenintegratie wordt bedoeld dat onderwijs door integratie van twee of meer vakgebieden binnen een holistisch geheel wordt aangeboden.

WAAROM?

De vraag dient zich aan waarom het gesprek over vakkenintegratie de laatste jaren op veel basisscholen weer opnieuw plaats inneemt. Een mogelijke verklaring kan wellicht worden gezocht in de opkomst van methoden als International Primary Curriculum (IPC), DaVinci, Faqta en Blink Geïntegreerd. Door voorlichting van uitgevers van deze methoden, die uitgaan van vakkenintegratie, kan de discussie op de agenda van een school komen. Belangrijk is hierbij te bedenken dat methoden 'op aanvraag' van het onderwijs worden gemaakt en dat dit niet impliceert dat leerinhouden aansluiten bij kerndoelen of wat goed is voor kinderen (Boonstra, 2020). De noodzaak, al dan niet uit financiële overweging, voor scholen om het onderwijs anders te organiseren kan ook een mogelijke verklaring zijn.

Aardrijkskunde en natuur gecombineerd. Studenten ontwikkelen een stad waarbij ze rekening moeten houden met duurzaamheid.

Daarnaast worden de volgende redenen om onderwijs vakoverstijgend aan te bieden regelmatig genoemd:

- [de overladenheid en versnippering van het programma](#) (Pot, G en Wilschut, A (2014);
- [kinderen leven in een wereld als holistisch geheel en niet in een wereld van verschillende schoolvakken](#) (Wilschut, A en Pijs, M (2018).

IN GESPREK MET HET TEAM

Of een school al dan niet onderwijs door middel van vakkenintegratie wil aanbieden, is aan de school zelf. Een belangrijke pijler van het Nederlandse onderwijs is vrijheid van onderwijs. Scholen mogen naast identiteit, ook zelf kiezen hoe zij het onderwijs willen aanbieden.

Als schoolteam is het belangrijk om met elkaar in gesprek te gaan over de visie op onderwijs. Ook de visie op de vakken die men geïntegreerd wil aanbieden

zou binnen het team besproken moeten worden.

‘Bijvoorbeeld: Een school met een team docenten dat lesgeeft vanuit een boek, klassikaal uitleg geeft en leerlingen daarna aan het werk zet om opdrachten te maken, zou niet voor een methode als IPC of DaVinci moeten kiezen. Tegelijkertijd kan een innovatief team motivatie en enthousiasme verliezen, wanneer zij met een lesboek en werkboek moeten werken. In een dergelijk team is de keuze voor IPC of DaVinci veel logischer’ (Boonstra, 2020).

Wanneer het schoolteam in gesprek gaat, is het belangrijk te realiseren dat meer of minder vakkenintegratie een doel moet dienen. Wilschut en Pijs (2018) stellen dat denken in termen van meer of minder integratie ertoe kan leiden dat de vooronderstelling bestaat dat ‘meer’ ook ‘beter’ zou zijn. Het valt te betwijfelen of dat ook echt het geval is.

VOORDELEN?

Wilschut en Pijs hebben in 2018 een literatuurstudie gepubliceerd waarin onderzoeken met betrekking tot vakkenintegratie met elkaar zijn vergeleken. Wilschut en Pijs destilleren de volgende voordelen die in de literatuur wordt aangedragen voor vakkenintegratie:

- [het sluit beter aan bij een steeds gecompliceerder wordende buitenwereld;](#)
- [het leidt tot meer betekenisvol leren;](#)
- [het leidt tot meer motivatie bij leerlingen;](#)
- [het levert betere leerprestaties op;](#)
- [het past beter bij een constructivistische leerstijl en het brein van adolescenten;](#)
- [het creëert meer diepgaand begrip, hogere-orde-denken en kritisch denken;](#)
- [het maakt een meer zelfstandige rol van leerlingen in het leerproces mogelijk.](#)

Wilschut en Pijls zijn kritisch op deze zeven voordelen van vakkenintegratie. Voornamelijk omdat geen van bovenstaande voordelen empirisch bewezen is. Er is veel onderzoek gedaan naar vakkenintegratie, maar er zijn geen bewijzen dat dit ook zou leiden tot verbetering van motivatie, leerprestaties of andere vaardigheden. Enkel bij de koppeling tussen reken- en natuuronderwijs en bij taalonderwijs in combinatie met andere vakken lijken er aanwijzingen te zijn die aantonen dat dit kan leiden tot betere leerprestaties.

APARTE VAKKEN OF VAKKENINTEGRATIE?

Iedere docent en school zal redenen hebben om vakken apart of geïntegreerd aan te bieden. Wanneer scholen onderzoekend en ontwerpend leren als belangrijk pijler hebben opgenomen in de visie ligt het voor de hand vakkenintegratie in het onderwijs een plaats te geven.

Staat het behalen van een hoge score op de eindtoets voor wereldoriëntatie centraal, dan is het de vraag of vakkenintegratie de juiste weg is. Onderzoek van Pot en Wilschut (2014) laat zien dat leraren vinden dat vakspecifieke kennis en vaardigheden bij vakkenintegratie achteruitgang vertonen. Belangrijk is hierbij te vermelden dat hier mogelijk meer redenen aan ten grondslag liggen dan enkel het geïntegreerd aanbieden van vakken. Hierbij kan gedacht worden aan het ontbreken van de juiste expertise van de docent binnen een specifiek vakgebied of (didactische) vaardigheid. Een valkuil kan zijn dat kinderen vakkenintegratie ervaren als 'door de bomen het bos niet meer zien'. Uit verschillende

onderzoeken blijkt dat kinderen het curriculum door vakkenintegratie als onsamenhangend ervaren. Leraren vinden het moeilijk om thema's samenhangend te ontwikkelen. Vakkenintegratie wil niet zeggen dat samenhang ontstaat (Wilschut, A en Pijls, M (2018).

CONCLUSIE

Vakkenintegratie is een manier waarop invulling gegeven kan worden aan het onderwijs op school of in de klas. Uit voorgaande is duidelijk dat er geen empirisch bewijs is voor het verbeteren van leerprestaties van kinderen wanneer vakken geïntegreerd worden aangeboden. Er lijken wel aanwijzingen te zijn dat geïntegreerd onderwijs het kennis- en vaardigheidsniveau van kinderen kan verlagen. Wat betreft motivatie en het ontwikkelen van hogere denkvaardigheden is er ook geen bewijs dat vakkenintegratie het niveau bij kinderen zal verhogen. Er is echter ook geen bewijs dat dit een negatief effect heeft.

Wilschut en Pijls (2018) betwijfelen of het juist is dat wanneer de wereld als één geheel op leerlingen afkomt, het ook het beste is deze als één geheel te bestuderen. Dat wil niet zeggen dat een dergelijke manier van bestuderen niet als leerzaam of motiverend gezien kan worden.

Daarnaast heeft ook iedere docent een eigen stijl van lesgeven. Daar is in dit artikel verder niet op ingegaan, maar deze stijl kan een reden zijn om lessen geïntegreerd aan te bieden of juist niet.

Ook al is er veel onderzoek gedaan naar vakkenintegratie, dat wil niet zeggen dat het

bewijs nu is geleverd. Wat nu niet is bewezen kan in de toekomst alsnog bewezen worden, en omgekeerd. Aan de huidige stand van onderzoek kan echter geen conclusie worden ontleend dat vakkenintegratie goed is voor de ontwikkeling, motivatie en het leren van kinderen. Schoolteams moeten samen in gesprek gaan en vandaaruit hun visie en manier van onderwijs ontwikkelen. Daarbij is vakkenintegratie zeker mogelijk, maar het valt te betwijfelen of dit de heilige graal is zoals deze soms wordt voorgesteld.

HOE NU VERDER?

Binnen Hogeschool KPZ denken wij ook na over vakkenintegratie. Onze studenten krijgen hier college over bij de bijeenkomsten van pedagogiek en wereldoriëntatie. Maar ook andere vakken schenken hier aandacht aan. Diverse thema's binnen de wereldoriënterende vakken lenen zich uitstekend voor vakoverstijgende lessen.

Beeldende vorming gecombineerd met aardrijkskunde en natuur onderwijs, een voorbeeld van vakoverstijgend werken.

Met deeltijd studenten les bij een Hunebed. Aardrijkskunde en geschiedenis overstijgend aangeboden.

Hierbij valt te denken aan lessen over duurzaamheid, natuur- en milieueducatie, vredeseducatie en burgerschap (Boonstra, Peters, Westerveen, 2020). Hogeschool KPZ wil zich bezighouden met vraagstukken rondom vakkenintegratie, met name rondom de vakken aardrijkskunde, geschiedenis en natuur, door in de Kenniskring Wereldgericht Onderwijs na te denken over vakkenintegratie. Het komende jaar is ons doel om aan de slag te gaan met het vraagstuk hoe en of een schoolteam kan vaststellen op welke manier de wereld-oriënterende vakken geïntegreerd een plaats binnen de school zou kunnen krijgen.

De Kenniskring bestaat op dit moment uit vijf deelnemers uit verschillende geledingen. Directieleden en docenten uit het basisonderwijs en een collega uit het '10-14' onderwijs denken na over vakkenintegratie binnen wereldgericht onderwijs.

Heeft dit onderwerp ook jouw interesse en denk je een bijdrage te kunnen leveren? Dan nodigen wij je uit om deel te nemen aan de Kenniskring Wereldgericht Onderwijs op Hogeschool KPZ. Informatie of aanmelden kan via wereldorientatie@kpz.nl.

OVER DE AUTEUR

Andreas Boonstra is Hogeschooldocent Aardrijkskunde op Hogeschool KPZ.

Literatuur

- Boonstra, A. (2020). *Hoe vind je de juiste aardrijkskunde methode?* Noordhoff, Groningen.
- Boonstra, A.; Peters, A & Westerveen, F. (2020). *Geowijzer*. Noordhoff, Groningen.
- Pijls, M & Wilschut, A. (2018). *Effecten van vakkenintegratie*. Kenniscentrum Onderwijs en opvoeding. Hogeschool van Amsterdam.
- Van de Pot, G & Wilschut, A. (2014). *Geografie* September 2014. *Leergebied mens en maatschappij: een versnipperd veld*. KNAG, Utrecht.
- Schnabel, P. (2016). *Ons Onderwijs2032 Eindadvies*. Bureau Platform Onderwijs2032, Den Haag.